
Szucha Jana Chrystiana, al.

Dzielnice: Śródmieście

Osiedla: Śródmieście Południowe Ujazdów

Atrybuty: Nazwy własne Nazwy osobowe Imiona i nazwiska

Rok utworzenia nazwy: 1877

Opis

Jan Chrystian Szuch wł. Johann Christian Schuch (1752-1813) - architekt i ogrodnik, także planista. Pochodził z Drezna, kształcił początkowo pod kierunkiem ojca (nadwornego ogrodnika Sasów) a następnie w tamtejszej Akademii Sztuk Pięknych, specjalizując w malarstwie i inżynierii cywilnej. W 1775 roku przybył do Warszawy i tu - wspólnie z Szymonem Bogumiłem Zugiem - zaprojektował park w stylu angielskim do mokotowskiej rezydencji księżnej Lubomirskiej. Zyskał tym spory rozgłos, prawie natychmiast zatrudnił go Jerzy Mniszech do zaprojektowania parku krajobrazowego w Dęblinie. Dość szybko stał się jednym z nadwornych artystów króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Od 1781 roku piastował obowiązki intendenta ogrodów królewskich. Jego głównymi pracami było przekształcanie parków. Rozpoczął od parku młocińskiego, tworząc go na wzór angielski, później powiększył geometryczny park w Wilanowie o położony na północ park angielski, by w 1784 roku - wspólnie z Dominikiem Merlinim oraz Janem Chrystianem Kamsetzerem - podjąć się przekształcenia parku łązienkowskiego z symetrycznego francuskiego na krajobrazowy angielski. W tym celu nadał nieregularne kształty ciekom wodnym, stworzył leśne ścieżki w miejscu tradycyjnych alejek a także dosadził dużą ilość drzew i krzewów. Zajmował się hodowlą drzew i krzewów egzotycznych, osobiście dbając o Pomarańczarnię, Ananasarnię oraz Figarnię. Był autorem gwiaździstego rozplanowania pobliskich placów (Zbawiciela, Na Rozdrożu, Unii Lubelskiej oraz Politechniki) i odchodzących od nich ulic. Mieszkał w podarowanych przez władcę dobrach (dziś zbieg ul. Bagatela i alei jego imienia). Na Woli miał własną cegielnię oraz szkółkę drzew owocowych. Od 1811 roku należał do Towarzystwa Warszawskiego Przyjaciół Nauk, aktywnie działał w loży masońskiej. Zmarł w Warszawie.

Spoczywa:

Cmentarz Ewangelicko-Augsburski (lutrański), aleja 7, miejsce 15.

Spolszczonej formy nazwiska rodzina zaczęła używać dopiero w 1945 roku.

Ciekawostki

Powstała jako aleja wychodząca z pl. Na Rozdrożu w 1768 lub 1773 jako część założenia placów gwiaździstych. Obsadzono ją kasztanami i okopano rowami. Biegła do należącego do Szucha folwarku, mieszczącego się u zbiegu z Marszałkowską. W 1877 zatwierdzono dzisiejszą nazwę. W okresie międzywojennym ulokowano tu wiele ministerstw i ambasad. W 1922 nadano ulicy nazwę Batorego, ale nazwa się nie przyjęła. W 1930 ulicę wyasfaltowano. W czasie okupacji hitlerowskiej mieściła się tu kwatera gestapo, więc ulica była unikana przez Polaków. W 1946 nazwę zmieniono na al. 1 Armii WP, ulicą puszczone linie autobusowe i trolejbusowe.

Stan obecny:

Nr 1: kamienica.

Nr 2\4: kamienica. Powstała w 1929-30 wg proj. Adolfa Inatowicza Lubiańskiego. Jednym z jej powojennych lokatorów był Stanisław Ryszard Dobrowolski (1907-1985) - pisarz i tłumacz. Był rodowitym warszawiakiem, kształcił się na Uniwersytecie Warszawskim (filologia polska i prawo). Jako poeta zadebiutował w 1926 roku. Podczas okupacji hitlerowskiej był oficerem Armii Krajowej, po wyzwoleniu wstąpił w szeregi Ludowego Wojska Polskiego, pełniąc tu obowiązki oficera politycznego. W swoich utworach podejmował tematykę rewolucyjną, społeczną a także warszawską. Pisał teksty pieśni patriotycznych ("Szturmówka", "Warszawskie dzieci"), piosenki ("Do roboty"), poematy ("Generał Walter"), dramaty ("Spartakus"). Opubliował liczne tomiki wierszy ("A jeśli komu droga", "Autoportret", "Oto człowiek"), powieści ("Na Powiślu i na Woli", "Warszawska karmaniola", "Piotr i Anna", "Głupia sprawa", "Jakub Jasiński, młodzian piękny i posępny") oraz wspomnienia ("Tamte dni i lata", "Miłe złego początki"). Napisał hymn XVII LO im. Andrzeja Frycza Modrzewskiego. Zmarł w rodzinnym mieście.

Nr 3: Kamienica. Powstała w 1905-10 z elementami secesji.

Nr 4: Kamienica. Powstała w 1925 wg proj. Jana Biegańskiego.

Nr 5: pałacyk Olszewiczów. Powstały w 1885. W 1890 pałac przebudowano w stylu neobarokowym. Było to miejsce spotkań masonerii warszawskiej. Ambasada Litwy.

Nr 8: kamienica Dowgiałły. Powstała w 1912-3 wg proj. Franciszka Lilpopa i Karola Jankowskiego z rzeźbami Edwarda Bartłomiejczyka. W czasie okupacji mieszkali tu volksdeutsch Alfred Milke i prowokatorka Irena Lis, na których próbowano wykonać wyrok. Kara za kolaborację z wrogiem dosięgła ich po wojnie.

Nr 9: kamienica Solmana. Zbudowana w 1893-4 przez Stefana Szyllera z przeznaczeniem na lecznicę chirurgiczno-ginekologiczną dra M. Solmana. Częściowo została wyburzona w 1977, a nowy tył dobudowano w 1984-90 wg proj. Rafała Szczepańskiego i Waldemara Szczerby.

Nr 11: Dom mieszkalny. Powstał ok. 1930 wg proj. Edwarda Ebera lub Edgara Norwertha. Mieszkała tu Elżbieta Maria Barszczewska - Wyrzykowska (1913-1987) - aktorka związana z prawie przez całe życie z Teatrem Polskim. Miała w swym dorobku kilkadziesiąt ról teatralnych (m.in. jako Ofelia w "Hamlecie", Maryna w "Weselu" czy tytułowa rola w "Lilli Wenedzie") i filmowych (w przedwojennych produkcjach, takich jak "Trędowata", "Granica", "Znachor"). Jej sąsiadem był Ludwik Gelberg (1908-1985) - specjalista w zakresie prawa międzynarodowego, profesor Instytutu Państwa i Prawa PAN, autor ponad 200 publikacji naukowych, w tym m.in. "Prawo międzynarodowe i historia dyplomatyczna", "Piractwo na morzach chińskich" czy "Zarys prawa międzynarodowego".

Nr 12: pałacyk Nuncjatury Apostolskiej. Zbudowany w 1912 wg proj. A. Daniszewskiego lub Edwarda Ebera. W 1948 dobudowano piętro.

Nr 12a: Trybunał Konstytucyjny. Budynek powstał ok. 1900 wg proj. W. Junosza Piotrowskiego i H. Gaya jako kasyno koszar korpusu kadetów im. Suworowa. Po wojnie luźno odbudowany w 1946-9 wg proj. Zygmunta Odyniec-Dobrowolskiego. W 1993 umieszczono tu Trybunał Konstytucyjny. W 1994-5 budynek zmodernizowano wg proj. Stanisława Sołtyka, Janusza Szweycera i Danuty Pużyńskiej.

Nr 13\15: Melody House. Powstał w 1997-8 wg proj. Bogdana Kulczyńskiego, Przemysława Wiczorka, Tomasza Kulsa. Jest to luksusowy apartamentowiec z biurami. Mieści 53 mieszkania.

Nr 14: Dom Dyrekcji Głównego Inspektoratu Sił Zbrojnych. Powstał w 1933 wg proj. Edgara Norwertha.

Nr 16: kamienica Spółdzielni Proporzec. Powstała w 1934-7 wg proj. E. Norwertha dla generalicji

WP na miejscu drewnianych zabudowań gospodarczych Korpusu Kadetów im. Suworowa. Jednym z jej pierwszych lokatorów został Walery Sławek (1879-1939) - czołowy polityk II Rzeczypospolitej, który tu właśnie 2 IV 1939 roku próbował popełnić samobójstwo. Jego sąsiadem był generał Zygmunt Piotr Bohusz-Szyszko herbu Odyniec (1893-1982) - w okresie międzywojennym zastępca dowódcy Korpusu Ochrony Pogranicza a podczas wojny dowódca Samodzielnej Brygady Strzelców Podhalańskich. Po wojnie pozostał na emigracji w Londynie. Kolejnym lokatorem z tego okresu był pułkownik Jan Ślaski (1891- ?) - szef służby weterynaryjnej w Kwaterze Głównej Naczelnego Wodza. W czasie okupacji mieszkania zajęli wysocy oficerowie gestapo. W czasie okupacji mieszkania zajęli wysocy oficerowie gestapo. Mieszkał tu również SS-Sturmabführer Walter Stamm, na którego żołnierze „Parasola wydali wyrok, czego wynikiem był nieudany zamach 06.05.1944. Po wojnie jednym z jej lokatorów był Marian Mieczysław Garlicki (1908-2002) - generał brygady WP, profesor doktor habilitowany nauk medycznych, chirurg ortopeda i traumatolog, naczelny chirurg WP, w latach 1958-65 komendant rektor Wojskowej Akademii Medycznej, bezpartyjny poseł na Sejm PRL II kadencji (1957-61). Jego sąsiadem był Adam Hanuszkiewicz (1924-2011) - jeden z najwybitniejszych reżyserów, związany kolejno z warszawskimi teatrami: Rozmaitości, Polskim, Powszechnym, Narodowym i Nowym (w trzech ostatnich również był dyrektorem), współtwórca i pierwszy naczelny reżyser Teatru Telewizji.

Nr 17\19: pałacyk generałowej Marii Agapijowej. Zbudowany w 1895. Po wojnie willę użytkowało przedszkole, w latach 90 remontowana.

Nr 23: Ministerstwo Spraw Zagranicznych. Powstało w 1935 dla Najwyższej Izby Kontroli Państwa wg proj. Tadeusza Leśniewskiego i Stefana Colony-Walewskiego. Płaskorzeźbę "Robotnik" wykonał Józef Below ok. 1935. Przed budynkiem 05.10.1943 zastrzelono hauptsturmführera Jozefa Lechnera, kierownika sekcji warszawskiego gestapo.

Nr 25: Ministerstwo Edukacji Narodowej. Zbudowane w 1925-30 jako Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświaty wg proj. Zdzisława Mączeńskiego. Dekoracje wewnątrz wykonał Wojciech Jastrzębowski w 1928. W piwnicach ministerstwa mieściła się w latach 1939-44 katownia gestapo. Dziś urządzone jest tu Muzeum Walki i Męczeństwa, zaprojektowane przez Franciszka Krzywdę-Polkowskiego.

~ Nr 27\29: Oficerskie Kasyno Garnizonowe. Powstał w 1870 na potrzeby oficerów litewskiego pułku lejbgwardii. W czasie II wojny, 01.08.1944 budynek zdobył oddział por. Kosmy Zgrupowania "Ruczaj". Po kilku godzinach zaatakował spory oddział niemiecki, który wybił wszystkich co do jednego, nawet rannych. Po wojnie umieszczono tu Dom Żołnierza, a potem rozebrano. Jediną pozostałością są ponad 100-letnie drzewa z 1877.

Data nadania nazwy: 1877.01.01 z przerwami: 1921.07.05 - 1922.09.18, kiedy to jej patronem był Stefan Batory i 1946.01.17 - 1992.04.14, kiedy to nosiła imię I Armii Wojska Polskiego.